

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 25 mei 2022
(OR. fr, en)

9242/22

LIMITE

EDUC 155
ENV 446
CLIMA 215
SOC 273
SUSTDEV 97
JEUN 52
RECH 254

Interinstitutioneel dossier:
2022/0004(NLE)

NOTA I/A-PUNT

---

van: het secretariaat-generaal van de Raad
aan: het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad

Betreft: Voorstel voor een aanbeveling van de Raad betreffende leren voor
ecologische duurzaamheid
- *Aanneming*

---

1. Het Onderwijscomité heeft dit voorstel voor een aanbeveling van de Raad tijdens een aantal vergaderingen besproken. Alle delegaties gaan nu met de tekst akkoord.
2. Het Comité van permanente vertegenwoordigers wordt derhalve verzocht het in het Onderwijscomité bereikte akkoord over de tekst in de bijlage te bevestigen en de tekst aan de Raad voor te leggen met het oog op de aanneming en de daaropvolgende bekendmaking ervan in het Publicatieblad.

Voorstel voor een

AANBEVELING VAN DE RAAD

betreffende leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling

(Voor de EER relevante tekst)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name de artikelen 165 en 166,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

1. Hoewel veel lidstaten al goede vorderingen hebben gemaakt met de uitvoering van beleidsmaatregelen en programma's op het gebied van leren ter ondersteuning van de groene transitie en ter bevordering van leren voor duurzame ontwikkeling, moeten in de hele Unie de inspanningen op dit vlak worden voortgezet en opgevoerd. Het beleid en de praktijken voor dit soort leren moeten verder worden gestimuleerd en ondersteund. De noodzaak van netwerklere tussen de economische, de sociale en de milieupijler van duurzame ontwikkeling moet worden onderkend, met bijzondere aandacht voor de milieupijler.

2. In de Europese Green Deal¹, de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030², de strategie van de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (Unesco) "Onderwijs voor duurzame ontwikkeling" voor 2030 en de werkzaamheden van de Economische Commissie van de Verenigde Naties voor Europa (VN/ECE) daarrond³ wordt gewezen op de sleutelrol die scholen, instellingen voor hoger onderwijs en andere onderwijs- en opleidingsinstellingen spelen om met lerenden, ouders, onderwijsactoren⁴ en de gemeenschap in het algemeen het gesprek aan te gaan over de veranderingen die nodig zijn om van de groene transitie een rechtvaardig en inclusief succes te maken. In zijn conclusies "Biodiversiteit - dringende actie nodig"⁵ onderstreept de Raad dat investeringen in onder meer onderwijs cruciaal zijn om de beste gegevens te verzamelen en de beste oplossingen te vinden op dit gebied. In de EU-strategie voor jongeren wordt een duurzaam groen Europa als een van de doelstellingen aangeduid en wordt ertoe opgeroepen dat alle jongeren zich actief voor het milieu inzetten en milieu-educatie krijgen.
3. Leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling ondersteunt lerenden van alle leeftijden bij het verwerven van de kennis, vaardigheden en attitudes om duurzamer te leven, het veranderen van consumptie- en productiepatronen, het omarmen van een gezondere levensstijl, en bij het zowel individueel als collectief bijdragen aan een duurzamere economie en samenleving. Het helpt ook de vaardigheden en competenties op te bouwen waarnaar steeds meer vraag is op de arbeidsmarkt. Het bevordert het inzicht in de onderling verbonden mondiale uitdagingen waar we voor staan, waaronder de klimaatnoodtoestand, de achteruitgang van het milieu en biodiversiteitsverlies, die allemaal een ecologische, sociale, economische en culturele dimensie hebben.

---

¹ COM(2019) 640 final.

² COM(2020) 380 final.

³ Met inbegrip van het nieuwe kader voor de uitvoering van de strategie inzake onderwijs voor duurzame ontwikkeling van de ECE-VN voor de periode 2021-2030.

⁴ Voor de toepassing van deze aanbeveling vallen onder de term "onderwijsactoren" leerkrachten, opleiders, jeugdwerkers, lerarenopleiders en alle beroepsbeoefenaars in het formele, niet-formele en informele onderwijs.

⁵ Doc. 12210/20.

4. De duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de VN, met name doelstelling 4.7, roepen alle lerenden op ervoor zorgen dat zij zich tussen nu en 2030 de kennis en vaardigheden eigen maken die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder meer via onderwijs voor duurzame ontwikkeling en een duurzame levensstijl, mensenrechten, gendergelijkheid, het bevorderen van een cultuur van vrede en geweldloosheid, mondiaal burgerschap alsmede de waardering van culturele verscheidenheid en van de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling⁶.
5. In de mededeling over de Europese onderwijsruimte⁷, de Europese pijler van sociale rechten⁸, het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030)⁹ en de mededeling over een nieuwe EOR voor onderzoek en innovatie¹⁰ wordt ervoor gepleit het onderwijs- en het opleidingsbeleid en de desbetreffende investeringen te richten op inclusieve groene en digitale transitie, met het oog op de toekomstige veerkracht en welvaart.
6. De sleutelcompetenties die zijn beschreven in het Europees referentiekader voor sleutelcompetenties voor een leven lang leren¹¹, hebben tot doel mensen in heel Europa te helpen om in een tijd van snelle en ingrijpende veranderingen de kennis, vaardigheden en attitudes te verwerven die zij nodig hebben voor zelfontplooiing en persoonlijke ontwikkeling, inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, sociale inclusie, een duurzame levensstijl, succesvol leven in vreedzame samenlevingen, een gezondheidsbewuste levensstijl en actief burgerschap.
7. In de Europese vaardighedenagenda¹² wordt steun aangekondigd voor de ontwikkeling van groene kernvaardigheden voor de arbeidsmarkt met het oog op het creëren van een generatie milieubewuste professionals en groene economische actoren, door middel van het integreren van milieu- en klimaatthema's in algemeen onderwijs, hoger onderwijs, beroepsonderwijs en -opleiding en onderzoek. Europa heeft hooggekwalificeerde professionals nodig om de groene transitie te ondersteunen en wereldleider op het gebied van duurzame technologieën te worden.

---

⁶ Unesco, *Onderwijs voor duurzame ontwikkeling: een routekaart*, 2020.

⁷ COM(2020) 625 final.

⁸ PB C 428 van 13.12.2017, blz. 10.

⁹ PB C 66 van 26.2.2021, blz. 1.

¹⁰ COM(2020) 628 final.

¹¹ Aanbeveling van de Raad van 22 mei 2018 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren (PB C 189 van 4.6.2018, blz. 1).

¹² COM(2020) 274 final.

8. In de aanbeveling van de Raad inzake beroepsonderwijs en -opleiding voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht¹³ en de verklaring van Osnabrück wordt de cruciale rol van de beroepsonderwijs- en beroepsopleidingssector voor de digitale en de groene transitie erkend.
9. Het Europees klimaatpact roept individuen, gemeenschappen en organisaties op om aan de klimaatactie deel te nemen en aan een groener Europa te bouwen; het biedt daartoe mogelijkheden om meer over klimaatverandering te weten te komen, om oplossingen te ontwikkelen en te implementeren en om contacten met anderen te leggen om de impact van die oplossingen te versterken. De "Onderwijs voor klimaat"-coalitie wil een gemeenschap geleid door studenten en leerkrachten, samen met hun scholen, netwerken en andere onderwijsactoren, tot stand brengen, van zoveel mogelijk relevante ervaringen leren, en de versnippering tussen de sectoren, de gebieden en de personen in het onderwijs aanpakken.
10. Het actieplan voor digitaal onderwijs¹⁴ ontvouwt een visie voor hoogwaardig, inclusief en toegankelijk digitaal onderwijs en dito opleiding in Europa en onderstreept het belang van digitale technologieën als krachtige katalysatoren voor de groene transitie, en vergemakkelijkt tegelijkertijd de overgang naar duurzaam gedrag bij zowel de ontwikkeling als het gebruik van digitale producten.
11. Het Nieuwe Europese Bauhaus voegt een culturele en creatieve dimensie toe aan de Europese Green Deal, waarmee duidelijk moet worden gemaakt hoe duurzame innovatie tastbare en positieve veranderingen in ons dagelijks leven teweegbrengt, onder meer in schoolgebouwen en andere leeromgevingen.

---

¹³ PB C 417 van 2.12.2020, blz. 1.

¹⁴ COM(2020) 624 final.

12. Via haar programma inzake educatie voor duurzame ontwikkeling streeft de Unesco ernaar dat onderwijs en opleiding een centraler en zichtbaarder onderdeel van de internationale respons op de klimaatcrisis wordt en zet zij zich in voor de verwezenlijking van alle duurzameontwikkelingsdoelstellingen, met name van doelstelling 4.7 inzake educatie voor duurzame ontwikkeling. In het kader van het Raamverdrag van de VN inzake klimaatverandering en de Overeenkomst van Parijs verbinden de partijen zich ertoe alle dimensies van duurzame ontwikkeling, met name onderwijs, opleiding, bewustmaking, publieke inspraak en publieke toegang tot informatie op het gebied van klimaatverandering, te bevorderen en daartoe samen te werken.
13. Jongeren zijn zich steeds bewuster van en willen zich alsmaar meer inzetten voor duurzame ontwikkeling, met name op het gebied van milieu en klimaat. Uit de resultaten van een Eurobarometer van mei 2022 blijkt dat voor de jongeren in de EU "het beschermen van het milieu en het bestrijden van de klimaatverandering" een van de belangrijkste prioriteiten is die tijdens het Europees Jaar van de Jeugd (2022) moeten worden behandeld. Gegevens van de OESO¹⁵ uit 2018 tonen reeds dat de categorie 15-jarigen zich sterk bewust is van de klimaatverandering en de milieucrisis en van de noodzaak om die aan te pakken. Deze OESO-gegevens laten echter ook zien dat zij die vinden dat zij genoeg zeggenschap hebben om echt het verschil te kunnen maken, in de minderheid zijn. Door de omvang van de klimaatnoodtoestand en de milieucrisis kunnen lerenden zich overrompeld en machteloos voelen, wat nog kan worden verergerd door onjuiste informatie en desinformatie.
14. Het is van groot belang dat onderwijs- en opleidingsstelsels en -instellingen reageren op de steeds luider klinkende stem van jongeren als het om de klimaat- en de biodiversiteitscrisis gaat, en jongeren betrekken bij het ontwikkelen van oplossingen in verband met leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling en bij het ondernemen van actie met het oog op duurzame toekomst. Het Europees Jaar van de Jeugd 2022 speelt een belangrijke rol om de betrokkenheid van jongeren verder te bevorderen.

---

¹⁵ OESO (2020), Are Students Ready to Thrive in an Interconnected World? PISA 2018, Volume VI.

15. De COVID-19-pandemie heeft duidelijk gemaakt dat de mens en de natuur nauw met elkaar verbonden zijn en heeft onderwijs- en opleidingsstelsels een nieuw momentum gegeven. Er is bijgeleerd over nieuwe mogelijkheden voor onderwijs en opleiding, waaronder gecombineerd leren in verschillende omgevingen (ook online), de betrokkenheid en de autonomie van de lerenden, alsmede de verbanden tussen formeel onderwijs en de gemeenschap in het algemeen. Door de pandemie is ook de reeds lang bestaande bezorgdheid over het lichamelijke, geestelijke en emotionele welzijn van kinderen, jongeren en volwassenen groter geworden.
16. Afzonderlijke centra voor voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang, scholen, instellingen voor hoger onderwijs, onderzoeksorganisaties, aanbieders van beroepsonderwijs en -opleiding en lokale gemeenschappen worden in toenemende mate actiever waar het de klimaat- en de biodiversiteitscrisis betreft. Duurzaamheid is echter nog geen systeemkenmerk van onderwijs en opleiding in de hele EU.
17. Veel landen hebben leren voor duurzaamheid en andere even levensvatbare concepten, zoals educatie voor duurzame ontwikkeling en wereldburgerschapeducatie, opgenomen in hun beleidslijnen, strategieën en leerprogramma's. Onderwijsactoren hebben echter verdere gerichte ondersteuning, deskundigheid en opleidingsmogelijkheden nodig om de beginselen van de groene transitie en duurzame ontwikkeling op te nemen in hun onderwijs- en opleidingspraktijk. Zij voelen zich vaak onvoldoende toegerust om met ecoangst en ecopessimisme om te gaan en om lerenden te helpen zich op een positieve manier met klimaat- en milieukwesties bezig te houden.
18. Instellingsbrede benaderingen van duurzaamheid die alle werkterreinen bestrijken, worden niet altijd voldoende toegepast. Dergelijke benaderingen kunnen onderwijs en leren, bestuur, onderzoek en innovatie, infrastructuur, faciliteiten en activiteiten omvatten, en zouden lerenden, personeel, ouders en plaatselijke en grotere gemeenschappen daarbij moeten betrekken.

19. Het potentieel en de mogelijkheden om andere onderwijs- en opleidingsagenda's aan te vullen en te versterken, moeten verder worden onderzocht. Lesgeven en leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling kunnen beleidsmaatregelen en programma's voor gezondheid, welzijn en inclusie, actief en mondiaal burgerschap, solidariteit, leren waarbij de lerende centraal staat, onderzoek en innovatie en de digitale transformatie, met inbegrip van artificiële intelligentie¹⁶, ten volle ondersteunen.
20. De uitvoering van die beleidslijnen kan worden ondersteund door de onderwijs- en opleidingsdimensie stelselmatig te integreren in andere beleidslijnen met betrekking tot de groene transitie en duurzame ontwikkeling vanuit het oogpunt van een leven lang leren. Hierdoor kunnen ook verschillende geledingen van de samenleving en de economie met elkaar in aanraking worden gebracht en kan duurzaamheid doeltreffend in het onderwijs worden ingebed.
21. Deze aanbeveling is volledig in overeenstemming met de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid. De aanbeveling erkent dat de autonomie van onderwijs- en opleidingsinstellingen sterk van lidstaat tot lidstaat verschilt. In sommige lidstaten genieten onderwijs- en opleidingsinstellingen, instellingen voor lerarenopleidingen, leraren en opleiders een grote mate van autonomie. De aanbeveling zal worden uitgevoerd in overeenstemming met de nationale omstandigheden en in samenwerking met de lidstaten.

---

¹⁶ Het internationaal onderzoekscentrum kunstmatige intelligentie (Ircai), onder auspiciën van de Unesco, is het eerste mondiale centrum dat zich bezighoudt met artificiële intelligentie, onderwijs en duurzame ontwikkeling.

BEVEELT AAN DAT DE LIDSTATEN, met volledige inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid, en in de erkenning dat de mate van autonomie van onderwijs- en opleidingsinstellingen varieert afhankelijk van de nationale omstandigheden,

1. hun inspanningen opvoeren en intensiveren om de onderwijs- en opleidingsstelsels te ondersteunen bij het nemen van maatregelen voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling, zodat lerenden van alle leeftijden en van welke achtergrond ook toegang hebben tot hoogwaardig, rechtvaardig en inclusief onderwijs en dito opleiding op het gebied van duurzaamheid, klimaatverandering, milieubescherming en biodiversiteit, met de nodige aandacht voor ecologische, sociale en economische overwegingen;
2. het leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling als een van de prioritaire gebieden in het beleid en de programma's voor onderwijs en opleiding verankeren, om de sector te ondersteunen en in staat te stellen aan een duurzame toekomst bij te dragen, als onderdeel van een holistische opvatting van onderwijs; brede en op samenwerking gebaseerde vormen van aanpak van onderwijs en leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling hanteren en verder ontwikkelen, en daarbij alle relevante partijen van het onderwijs- en opleidingsstelsel en belanghebbenden van andere relevante sectoren betrekken;
3. een reeks leermogelijkheden in formele, niet-formele en informele omgevingen bieden, zodat personen van alle leeftijden zich kunnen voorbereiden op en actief kunnen bijdragen aan de groene transitie en actie kunnen ondernemen voor een ecologisch verantwoorde, duurzame, circulaire en klimaatneutrale economie en rechtvaardige, inclusieve en vreedzame samenlevingen;
4. de volgende maatregelen op het niveau van het stelsel overwegen:
  - a) in nauwe samenwerking met de relevante belanghebbenden de strategieën en plannen op het gebied van onderwijs en opleiding, met inbegrip van strategieën en plannen met betrekking tot leerprogramma's en beoordeling, initiële opleiding van onderwijsactoren en voortgezette beroepsontwikkeling, afstemmen op de groene transitie en duurzame ontwikkeling. De uitvoering van nationale en andere strategieën en beleidsmaatregelen, ook met betrekking tot aanverwante concepten zoals onderwijs voor duurzame ontwikkeling, ondersteunen door middel van mechanismen voor follow-up en monitoring;

- b) waar nodig investeren in en opleiding aanbieden op het gebied van groene en duurzame apparatuur, hulpmiddelen en infrastructuur (gebouwen, terreinen en technologie) voor leren, sociale activiteiten en recreatie om te zorgen voor gezonde, veilige, inclusieve, creatieve en veerkrachtige leeromgevingen;
- c) de voordelen en de mogelijkheden van leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling voor het voetlicht brengen, en formele en niet-formele onderwijs- en opleidingsinstellingen, met inbegrip van centra voor voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang, helpen om klimaatverandering, milieubescherming, biodiversiteit en duurzaamheid tot relevante thema's te maken voor het dagelijks leven van lerenden, en een cultuur van duurzaamheid bevorderen;
- d) de kennis, vaardigheden en attitudes van lerenden van alle leeftijden ontwikkelen om duurzamer te leven, duurzame consumptie- en productiepatronen te bevorderen, een gezondere en milieubewustere levensstijl aan te nemen en individueel en collectief bij te dragen aan de transformatie van onze samenleving;
- e) onderwijs en leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling ondersteunen en verbeteren door te voorzien in infrastructuur, digitale instrumenten en middelen, en de digitale competenties van onderwijsactoren ondersteunen;

- f) alle lerenden op zinvolle en gecoördineerde wijze betrekken bij het voorstellen en samen ontwerpen van benaderingen met betrekking tot het wat, hoe en waar van het leren over en voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling. Een gender-evenwichtige deelname van lerenden van welke achtergrond dan ook aanmoedigen, ook kansarmere lerenden. Alle lerenden in staat stellen deel te nemen aan en zich in te laten met het besluitvormingsproces binnen hun instelling, maar ook in hun plaatselijke en grotere gemeenschappen;
- g) in nauwe samenwerking met de relevante belanghebbenden leerprogramma's en kaders ontwikkelen en ondersteunen met voldoende tijd en ruimte voor lerenden om van jongs af aan duurzaamheidscompetenties¹⁷ te ontwikkelen. Intergenerationeel leren en lokale voorbeelden, problemen en antwoorden kunnen de leerplannen voor lerenden relevanter maken wanneer daarmee wordt aangetoond dat klimaatverandering, biodiversiteit, milieubescherming en duurzaamheid lokaal relevant zijn en aan de orde kunnen worden gesteld;
- h) het samenwerken en het netwerken op het gebied van duurzaamheid, milieubescherming en biodiversiteit ondersteunen, waarbij onder meer lokale autoriteiten, jongerenwerk en -organisaties, centra voor milieueducatie en -opleiding, centra voor mondiaal leren, bossen, parken, boerderijen, musea, bibliotheken, niet-gouvernementele organisaties, onderzoeksinstellingen, consumentenorganisaties en het bedrijfsleven worden betrokken, en zo de banden tussen formeel, niet-formeel en informeel leren aanhalen;
- i) goede praktijken en pedagogisch onderzoek op het gebied van onderwijs en leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling op grotere schaal helpen toepassen op alle niveaus en in alle vormen van onderwijs en opleiding.

---

¹⁷ Onder het begrip "duurzaamheidscompetenties" zoals beschreven in GreenComp, het Europese competentiekader voor duurzaamheid, vallen de kennis, de vaardigheden en de attitudes die lerenden van alle leeftijden nodig hebben om duurzaam te leven, te werken en te handelen (met inbegrip van kritisch denken, systeemdenken, en een band met de natuur). "Groene vaardigheden" betreft beroepsvaardigheden die in alle sectoren en op alle niveaus van de arbeidsmarkt nodig zijn met het oog op de groene transitie, met inbegrip van het scheppen van nieuwe groene banen.

5. lerenden verder ondersteunen door de volgende maatregelen te overwegen:
- a) lerenden al vanaf het voorschoolse onderwijs mogelijkheden bieden om de natuurlijke wereld en haar biodiversiteit te begrijpen, zich ermee verbonden te voelen en te waarderen, een houding van nieuwsgierigheid en verwondering te ontwikkelen en te leren handelen met het oog op duurzaamheid, zowel individueel als collectief;
  - b) kwalitatief hoogwaardige stelsels voor een leven lang leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling — met inbegrip van stages, leerlingplaatsen, vrijwilligerswerk, buitenschoolse activiteiten, jeugdwerk en andere vormen van formeel, niet-formeel en informeel leren — en de verbanden daartussen versterken, onder meer door het verlenen van financiële steun op basis van nationale financiële steunregelingen. Acties en programma's voor burgerparticipatie in dat opzicht stimuleren en erkennen;
  - c) leermethoden en -benaderingen bevorderen die op samenwerking, ervaringsleren en praktijk gebaseerd zijn en voor de lokale contexten en tradities van belang zijn, en interdisciplinaire en leerplanoverstijgende activiteiten ondersteunen. Dit houdt onder meer in dat lerenden praktische mogelijkheden krijgen om de natuur te observeren en er zorg voor te dragen, en om op materialen te besparen, die te repareren, te hergebruiken en te recyclen, zodat zij het belang van duurzame levensstijlen en de circulaire economie leren in te zien;
  - d) op feiten gebaseerde en toegankelijke informatie over het klimaat, de milieu- en de biodiversiteitscrisis, en de oorzaken daarvan verstrekken, zoals overeengekomen bij het Verdrag van Aarhus¹⁸.
  - e) vaardigheden om problemen op te lossen en samen te werken ontwikkelen, kritisch denken en vaardigheden op het gebied van mediageletterdheid bevorderen en positieve actie - met inbegrip van vrijwilligerswerk - ondersteunen, om het gevoel van angst en machteloosheid dat lerenden kunnen ondervinden in het licht van de crises die onze planeet bedreigen, tegen te gaan en te verminderen.

---

¹⁸ Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden.

6. de onderwijsactoren verder helpen het leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling te vergemakkelijken door de volgende maatregelen te overwegen:
- a) erkennen dat alle onderwijsactoren, ongeacht het vak waarin zij lesgeven of de onderwijssector waarin zij werkzaam zijn, actoren op het gebied van duurzaamheid zijn die hun lerenden moeten helpen bij de voorbereiding op de groene transitie; hen in staat stellen hun lerenden bewuster te maken van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen; de onderwijsactoren meenemen bij, raadplegen over en ondersteunen bij het ontwikkelen van leerplannen en programma's en bij andere onderwijshervormingen in verband met de groene transitie en duurzame ontwikkeling alsmede bij het opzetten van de passende bij- en nascholing;
  - b) de integratie van de groene transitie en duurzame ontwikkeling in alle initiële programma's van de lerarenopleiding, programma's voor voortgezette professionele ontwikkeling en beroepsnormen en -kaders voor leerkrachten ondersteunen, om de ontwikkeling van vaardigheden van onderwijsactoren op het gebied van duurzaamheid te ondersteunen;
  - c) begeleidingsprogramma's en programma's voor voortgezette professionele ontwikkeling op het niveau van de instellingen ondersteunen; de onderwijsactoren ondersteunen bij het gebruik van digitale instrumenten en technologieën in hun praktijk om het lesgeven en leren met het oog op de groene transitie en duurzame ontwikkeling te verbeteren;

- d) de mogelijkheden en stimulansen voor onderwijsactoren om deel te nemen aan programma's voor bij- en nascholing die verband houden met duurzaamheid, verder ontwikkelen en onderzoeken, bijvoorbeeld door die programma's in aanmerking te nemen bij de loopbaanontwikkeling en door functies voor onderwijsactoren zoals duurzaamheidscoördinator in het leven te roepen;
- e) de onderwijsactoren helpen om, onder meer door hun de nodige tijd en ruimte te bieden, onderwijsmethoden toe te passen die het lesgeven en leren op het gebied van de groene transitie en duurzame ontwikkeling bevorderen, het duurzaamheidsonderwijs op interdisciplinaire wijze te benaderen en de sociaal-emotionele aspecten van het leren ontwikkelen, zodat alle lerenden aandrijvers van veranderingen kunnen worden en kunnen leren te reflecteren en zich zowel individueel als collectief, zowel lokaal als mondiaal, voor een duurzamere wereld in te zetten;

- f) waar nodig transformatief en interdisciplinair onderwijs en leren aanmoedigen en mogelijk maken met gebruikmaking van zowel traditionele als innovatieve leermethoden, waaronder praktijkgericht leren, de STEAM-methode¹⁹, hackathons, service-learning en gamificatie;
- g) hulpmiddelen, onder meer op het gebied van de beoordeling, ontwikkelen en ter beschikking stellen ter ondersteuning van de onderwijsactoren; de onderwijsactoren helpen gebruik te maken van traditionele en nieuwe instrumenten en materialen voor onderwijs en opleiding voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling in uiteenlopende omstandigheden (zowel binnen als buiten, zowel digitaal als niet-digitaal); toegang bieden tot expertisecentra, met inbegrip van centra voor milieu-educatie en -opleiding;
- h) de onderzoeks- en innovatiegemeenschap aanmoedigen om samen te werken met de aanbieders van formeel, niet-formeel en informeel onderwijs en opleiding, om de onderwijsactoren die op het gebied van de groene transitie en duurzame ontwikkeling actief zijn, te ondersteunen; de deelname aan proefprojecten en onderzoek in verband met de klimaatnoodtoestand, de milieucrisis en duurzaamheid ondersteunen;
7. formele en niet-formele onderwijs- en opleidingsinstellingen blijven ondersteunen bij de, waar passend, effectieve integratie van de groene transitie en duurzame ontwikkeling in al hun activiteiten en handelingen door de volgende maatregelen te overwegen:
- a) doeltreffende instellingsbrede benaderingen van duurzaamheid bevorderen en faciliteren, die onderwijs en leren, visie, planning en bestuur, actieve deelname van lerenden en personeel, betrokkenheid van gezinnen, beheer van gebouwen en middelen, partnerschappen met lokale en grotere gemeenschappen alsmede onderzoek en innovatie omvatten; de leidinggevenden uit het onderwijs ondersteunen bij het aansturen van organisatorische veranderingen met specifieke professionele ontwikkeling en begeleiding voor hun rol;

---

¹⁹ De STEAM-methode (Science, Technology, Engineering, the Arts and Mathematics - wetenschap, technologie, engineering, kunst en wiskunde) geeft invulling aan het creatieve potentieel doordat de STEM-vakken met kunst, geesteswetenschappen en sociale wetenschappen worden uitgebreid.

- b) de onderwijs- en opleidingsinstellingen helpen bij het ontwerpen, monitoren en evalueren van hun duurzaamheidsstrategieën en/of bij de integratie van duurzaamheid in bestaande processen en maatregelen (bv. plannen voor de ontwikkeling van scholen, missieverklaringen en strategieën voor het hoger onderwijs); onderkennen dat dit een langetermijnproces is waarvoor kleine meetbare stappen nodig zijn die voortdurend worden gemonitord en geëvalueerd, onder meer door middel van zelfevaluatie door de instelling;
- c) onderwijs- en opvangcentra voor jonge kinderen, scholen, instellingen voor hoger onderwijs, aanbieders van beroepsonderwijs en -opleiding, instellingen voor volwasseneneducatie en andere onderwijsaanbieders in het kader van hun institutionele autonomie aanmoedigen en ondersteunen om deel te nemen aan milieukeurinitiatieven die ecologische, sociale, educatieve en economische voordelen kunnen opleveren; ondersteunende structuren voor dergelijke programma's beschikbaar stellen, bijvoorbeeld agentschappen of organen ter ondersteuning van instellingsbrede benaderingen, begeleiding en netwerkvorming, modellen en richtsnoeren alsmede financiële steun;
- d) een deel van de interne en/of externe evaluatie- en kwaliteitsborgingsmechanismen van de onderwijs- en opleidingsorganisaties op duurzaamheid toespitsen; de effectieve betrokkenheid van de instellingen voor hoger onderwijs erkennen via geschikte middelen, waaronder bijvoorbeeld financieringsmechanismen;
- e) de groene transitie en duurzame ontwikkeling verder integreren in programma's, leerplannen en modules in het beroeps- en hoger onderwijs (overeenkomstig de institutionele autonomie en de academische vrijheid) van een reeks disciplines, zoals bedrijfskunde, sociale wetenschappen, pedagogische wetenschappen, geesteswetenschappen, kunst, architectuur en engineering, planning en beheer van landgebruik; gebruikmaken van hulpmiddelen en materialen die zijn ontwikkeld door niet-gouvernementele organisaties op het gebied van milieu en onderwijs en andere relevante organen;

- f) de instellingen voor hoger onderwijs, voor beroepsonderwijs en voor volwassenenonderwijs ondersteunen bij de ontwikkeling van korte en op maat gesneden cursussen over de groene transitie en duurzame ontwikkeling, die recht kunnen geven op onder meer microcredentials, teneinde de professionele competenties te verdiepen, te verbreden en up-to-date te houden;
- g) partnerschappen met alle disciplines en actoren bevorderen, waaronder het bedrijfsleven, de kunstwereld, landbouwbedrijven, de sector cultureel erfgoed, de sportsector, jeugd, onderzoeksinstituten, maatschappelijke organisaties, de leermiddelensector (met inbegrip van technologie, uitgeverijen en andere leerbenodigdheden) en onderwijsresearch ondersteunen; de ontwikkeling van buitenschoolse programma's, zomerprogramma's en andere programma's ondersteunen en tegelijkertijd stages bij bijvoorbeeld laboratoria, bedrijven, onderzoeksinstituten en niet-gouvernementele organisaties ondersteunen;
- h) programma's ter bevordering van duurzame innovatie en ondernemerschap ondersteunen; instellingen voor hoger onderwijs en beroepsonderwijs en -opleiding versterken om duurzaamheidshubs op te richten of te versterken die innovatie en ondernemerschap zullen bevorderen met het oog op de groene transitie en duurzame ontwikkeling, de circulaire economie en de biodiversiteit.
8. waar nodig nationale en EU-middelen voor investeringen in infrastructuur, opleiding, instrumenten en hulpmiddelen vrijmaken zodat formeel en niet-formeel onderwijs en opleiding veerkrachtiger worden en beter voorbereid zijn op de groene transitie, met name middelen uit Erasmus+, de faciliteit voor herstel en veerkracht, het Europees Solidariteitskorps, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering, het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het instrument voor technische ondersteuning, het programma Digitaal Europa, Horizon Europa en InvestEU;
9. investeren in monitoring, onderzoek en evaluatie van de beleidsuitdagingen en van de impact van deze initiatieven, om voort te bouwen op de opgedane ervaring en het beleid vorm te geven. Dit kan de uitvoering van bestaande indicatoren en streefdoelen omvatten, ook op internationaal niveau.

VERZOEKT DE COMMISSIE, MET INACHTNEMING VAN DE SUBSIDIARITEIT EN DE NATIONALE OMSTANDIGHEDEN:

1. de samenwerking en peer learning tussen de lidstaten en belanghebbenden op het gebied van leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling te faciliteren door middel van:
  - a) het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese onderwijsruimte en verder (2021-2030)²⁰, waarin onderwijs en opleiding voor de groene transitie een belangrijke prioriteit is;
  - b) het verspreiden en stimuleren van mogelijkheden om formeel en niet-formeel onderwijs en opleiding voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling te bevorderen, te ondersteunen en mogelijk te maken in het kader van EU-financieringsprogramma's als Erasmus+, het Europees Solidariteitskorps, LIFE, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering, Horizon Europa, waaronder Marie Skłodowska-Curie-acties, het initiatief voor voorlichting over ontwikkelings-samenwerking en bewustmaking en het instrument voor technische ondersteuning;

---

²⁰ Resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030) (PB C 66 van 26.2.2021, blz. 1).

- c) het delen van goede praktijken van Erasmus+-personeelsuitwisselingen, -projecten en -netwerken, onder meer via de allianties van Europese universiteiten, de online eTwinning-gemeenschap, de Erasmus+ Teacher Academies, de kenniscentra voor beroepsopleiding, de Marie Skłodowska-Curie-acties en het Europees Instituut voor innovatie en technologie;
- d) het inventariseren, documenteren en delen van goede praktijken, onder meer via bestaande onlineplatforms²¹, en het ondersteunen van de netwerkactiviteiten van nationale en andere organisaties die actief zijn op het gebied van onderwijs en de groene transitie en duurzame ontwikkeling in formele en niet-formele vormen van onderwijs en opleiding;
- e) het betrekken van jongeren bij de uitvoering van de aanbeveling, met name via het Europees Jaar van de jeugd 2022 en de EU-jongerendialoog, om ervoor te zorgen dat ten volle rekening wordt gehouden met de meningen, standpunten en behoeften van jongeren en jongerenorganisaties;
- f) het tot stand brengen van synergieën met de "Onderwijs voor klimaat"-coalitie en het Nieuwe Europese Bauhaus;

---

²¹ Te denken valt aan de "Onderwijs voor klimaat"-coalitie, het toekomstige Europees platform voor schoolonderwijs, de Leerhoek, het platform "Wetenschap is geweldig!", de Europese Jongeren-site, het elektronisch platform voor volwassenenonderwijs in Europa (Epale), Scientix, de Europese Alliantie voor leerlingplaatsen en het pact voor vaardigheden.

2. in samenwerking met de lidstaten hulpmiddelen, materialen en onderzoek op het gebied van leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling te ontwikkelen, te delen en beschikbaar te stellen voor vrijwillig gebruik, onder meer met betrekking tot GreenComp, het nieuwe Europese competentiekader voor duurzaamheid;
3. onderwijsactoren te ondersteunen bij het lesgeven voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling door:
  - a) hulpmiddelen en ondersteunend materiaal voor vrijwillig gebruik beschikbaar te stellen op het Europees platform voor schoolonderwijs, Epale en de Europese Jongerensite;
  - b) buitengewone inspanningen op het gebied van lesgeven en leren voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling te erkennen door middel van EU-prijzen, waaronder de Europese prijs voor innovatief onderwijs, de eTwinning-prijs en de Europese prijs voor beroepsvaardigheden;
4. toezicht te houden op de ontwikkeling van groene vaardigheden of gedrag ter bevordering van de ecologische duurzaamheid door afgestudeerden in het hoger onderwijs, afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding en beginnende onderzoekers, zonder nieuwe rapportageverplichtingen of extra lasten voor de lidstaten te creëren, door middel van bestaande Europese enquêtes, zoals het Europees initiatief voor het volgen van afgestudeerden;
5. toezicht te houden op de vooruitgang bij het onderwijs voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling in het kader van de bestaande verslagen over de Europese onderwijsruimte en de Europese Green Deal, zonder nieuwe rapportageverplichtingen of extra lasten voor de lidstaten te creëren. Dit omvat steun voor de ontwikkeling van mogelijke indicatoren of EU-streefcijfers inzake duurzaamheid, zoals bepaald in de Resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030);

6. de samenwerking met bestaande internationale organisaties, met name de Unesco en andere VN-organen, waaronder VN/ECE, te versterken, om samen met de beleidsmakers, praktijkmensen en belanghebbenden in en tussen de lidstaten te ijveren voor een benadering van onderwijs en opleiding voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling waarin kansen-gelijkheid, inclusie en gerechtigheid zijn verweven, in overeenstemming met de Europese Green Deal, de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en de routekaart 2030 "educatie voor duurzame ontwikkeling" van de UNESCO;
7. de groene dimensie van Erasmus+ en het Europees Solidariteitskorps te blijven versterken, in beide gevallen via duurzame mobiliteit, onlinesamenwerking, groene praktijken in projecten, en een sterke nadruk op de groene transitie en duurzame ontwikkeling, in samenwerking met verschillende belanghebbenden op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad

De voorzitter
